

Р.В.Кондратенко,
аспірант,
Криворізький ДПУ

СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається сучасна система професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів з виховання відповідальності особистості дошкільників.

В статье рассматривается современная система профессиональной подготовки будущих воспитателей дошкольных учреждений к воспитанию ответственности личности дошкольников.

The article covers the modern system of the professional preparation of the future tutors of the pre-school establishment to the upbringing of responsibility of the person of the under-fives.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні вимагає інноваційних підходів до системи підготовки фахівців з дошкільного виховання. Формування педагога нового типу можливо лише за умов переорієнтації та вдосконалення шляхів, методів, технологій у навчально-виховному процесі у вищому педагогічному навчальному закладі. В той же час проблема виховання дітей дошкільного віку є однією з найактуальніших у загальній системі освіти. У Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" серед основних завдань визначено формування базових якостей особистості, зокрема відповідальності. У Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні зазначається, що особистісні якості виступають показником особистісного зростання дошкільника. Щодо відповідальності, то вона розглядається в документі як "серйозне ставлення до обов'язків, здатність надавати перевагу обов'язку перед розвагою ... готовність визнати свої помилки, повинитися, розкаятися" [2, с.69]. Тому сьогодні молодому спеціалісту з дошкільного виховання не можна обійтися без професійних знань і вмінь з проблеми виховання відповідальності у старших дошкільників.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичний аналіз сучасної

психолого-педагогічної літератури, системний підхід до розгляду поняття “готовність до педагогічної діяльності” свідчить про те, що певну роль у розробці різноаспектних напрямів відіграли праці К.Дурай-Новакової, Л.Кондрашової, О.Мороза, В.Сластьоніна, З.Шиліної, В.Щербини та ін. Учені в своїх поглядах приходять до висновку, що успішній професійній діяльності передують якісне формування готовності до неї (О.Абдулліна, І.Богданова, М.Вієвська, І.Зязюн, Л.Кондрашова, Н.Кузьміна, О.Мороз, В.Сластьонін та ін.). Професійному становленню майбутніх вихователів до праці у дитячих садках присвячені дослідження Л.Артемової, Г.Беленької, А.Богуш, С.Будака, Н.Гавриш, Н.Грама, Н.Ємельянової, Л.Машкіної, Т.Танько та ін. Вітчизняні вчені пропонують до впровадження інноваційні підходи до навчання студентів зі спеціальності “Дошкільне виховання” з метою досягнення якісних результатів готовності їх до педагогічної діяльності. Так, Г.Беленька у своїй монографії [1] вказує, що становлення вихователя-професіонала відбувається через створення відповідних умов у процесі навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Невирішені частини загальної проблеми. Детальний аналіз доступних досліджень з формування готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності переконав, що наукові праці щодо формування готовності майбутніх вихователів до виховання відповідальності у старших дошкільників відсутні.

Метою нашої статті стало представлення системи навчальної роботи щодо формування готовності у студентів, які навчаються за спеціальністю “Дошкільне виховання”, до виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку. Відповідно до мети ми поставили такі завдання:

1. Розкрити етапи системної роботи зі студентами згідно запропонованої моделі формування готовності до виховання відповідальності у дітей.
2. Представити дослідні дані результативності дослідно-експериментальної роботи з даної проблеми.

Результати дослідження. У ході дослідження ми розробили

модель формування готовності майбутніх вихователів до виховання відповідальності у старших дошкільників, яку реалізовували у процесі трьох етапів: інформаційно-пізнавальний, технологічно-діяльнісний, творчо-коректувальний. Послідовність етапів в методиці визначена з урахуванням необхідних педагогічних умов. Ми вважаємо, що формування всіх компонентів готовності до виховної діяльності, зокрема до виховання відповідальності дітей в дошкільному навчальному закладі, не може відбуватися миттєво та без належної підготовки. Тому послідовно, на кожному етапі, формувалися різні показники того чи іншого структурного компонента (рис.1).

I етап – інформаційно-пізнавальний. На цьому етапі реалізувалася перша умова формування готовності до виховання відповідальності в старших дошкільників, а саме: організація навчально-виховного процесу у вищому закладі освіти на принципах педагогічної взаємодії та співробітництва.

Метою першого етапу є створення атмосфери позитивної взаємодії і працездатності, яка суттєво сприяє підвищенню мотиваційного компонента формування готовності до виховання відповідальності в дошкільників. На рівні когнітивного компонента формування готовності майбутніх вихователів до виховання відповідальності здійснювалося визначення, разом із студентами, знань про становлення особистості дитини в дошкільні роки, набуття нею життєвої компетентності, розвиток базових якостей, зокрема й відповідальності. Формування операційного компонента на цьому етапі відбувалося з опорою на особистий досвід студентів із проблеми занять. У процесі взаємодії та співробітництва викладача зі студентами формувалася особистісний компонент готовності до виховання відповідальності в дітей.

На цьому етапі ефективним засобом реалізації умови, яка забезпечує сформованість готовності студентів до виховання відповідальності, є міжпредметні зв'язки, проведення психолого-педагогічних тренінгових вправ, проведення лекційних занять спецкурсу "Виховання відповідальності у старших дошкільників" [3, с. 69] та педагогічної практики.

Розділ I. Теоретичні основи педагогіки вищої школи

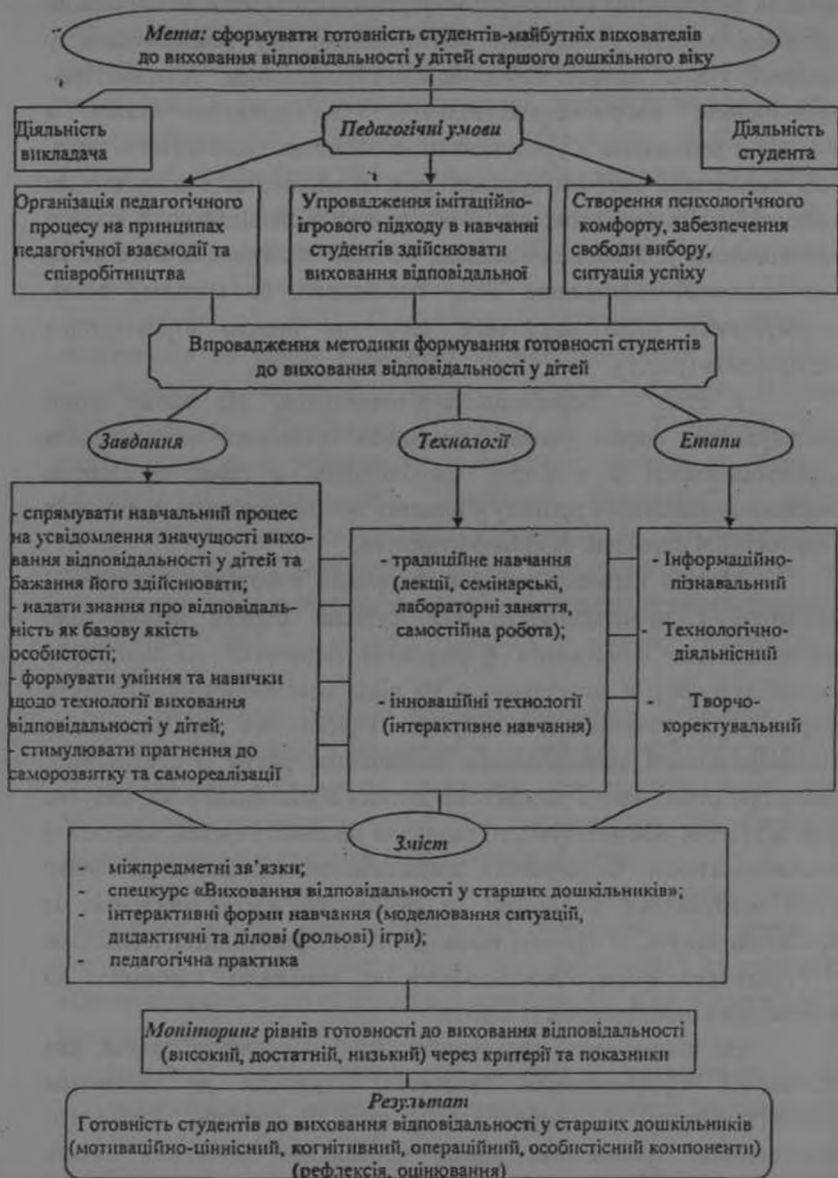

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх вихователів до виховання відповідальності у дітей

Отже, на інформаційно-пізнавальному етапі у майбутніх вихователів сформувалося уявлення про інтегративну якість особистості дошкільника – відповідальність; поглиблювалися знання про її виховання в дошкільному віці. Завдяки демократичному стилю педагогічної взаємодії та співробітництва між викладачем і студентами створювалася атмосфера позитивної співпраці.

II етап – технологічно-діяльнісний. Цей етап спрямований на реалізацію другої умови формування готовності до виховання відповідальності у старших дошкільників – упровадження імітаційно-ігрового підходу в навчанні студентів вмінню здійснювати виховання відповідальної особистості з метою забезпечення процесу професійного становлення особистості вихователя.

Метою технологічно-діялісного етапу є формування підвищеного рівня структурних компонентів готовності студентів до виховання відповідальності у старших дошкільників. Завдяки активізації позиції студентів здійснювався інтерес до досліджуваної проблеми. Запропоновані ігрові та імітаційні технології дозволили студентам проаналізувати особливості своєї мотиваційної сфери, загострили потребу до співпраці у взаємодії “викладач-студент”, “студент-студент”, окрім того, сприяли формуванню уявлення про власні потреби й мотиви професійної діяльності в дошкільному навчальному закладі.

На цьому етапі відбувалося формування когнітивного компонента, який полягає у пізнанні технології на практичному рівні: студенти знаходили оптимальні рішення на поставлені завдання чи використовували відповідні теоретичні знання при обговорюванні, програванні ситуацій, наводили приклади з особистого досвіду. Відбувалося входження в інтенсивне, цілісне осмислення отриманих знань. На практичних заняттях інтерактивні форми спільної діяльності студентів і викладача сприяли збагаченню ерудиції, змістових операцій, які забезпечили становлення операційного компонента готовності.

Студенти опановували методику виховання відповідальності в дошкільників, що ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході. Кожне заняття мало на меті якнайглибше розглянути і проаналізувати теоретичні питання. Саме навчальна діяльність на другому етапі допомогла поглибити технологічну підготовку майбутніх спеціалістів, перетворити знання на уміння. У студентів виникала можливість розкрити особливості своїх особистісних

якостей і здібностей, на основі результатів активної діяльності проаналізувати власні знання й уміння, емоції та почуття в різних ситуаціях. Усе це сприяло формуванню особистісного компонента готовності до виховання відповідальності у дітей-дошкільників.

Засобами реалізації змісту другого етапу виступили розробка та впровадження інтерактивних методів і форм навчання, які використовували на семінарсько-практичних заняттях експериментального курсу "Виховання відповідальності у старших дошкільників" та базувалися на імітаційно-ігровому підході.

Використання імітаційно-ігрової технології надали можливість студентам усвідомити значущість виховання відповідальності особистості дошкільника, розглянути способи емпатійно-особистісної взаємодії вихователя з дітьми, стимулювати потребу у постійному удосконаленні своєї особистості.

III етап – творчо-коректувальний. Умовами реалізації цього етапу стали створення психологічного комфорту, забезпечення ситуації успіху, свободи вибору, що сприяли формуванню та розвитку професійних якостей і властивостей педагога.

Метою творчо-коректувального етапу є демонстрація високих рівнів усіх структурних компонентів професійної готовності студентів до виховання відповідальності у старших дошкільників, одержання зворотного зв'язку про враження від навчальної діяльності. Викладачем здійснювалося формування, розвиток і корекція властивостей особистості студента. На цьому етапі пропонувалася можливість засвоїти та продемонструвати сучасні форми діяльності викладача зі студентами. Завдання передбачали поглиблення змін у всіх компонентах структури готовності майбутніх вихователів до виховання відповідальності в дітей старшого дошкільного віку, підвищення впевненості студентів у своїх силах, стимулювання вияву творчого потенціалу майбутніх фахівців. Тим самим студенти в змозі дати оцінку якості своєї компетентності з окресленої проблеми. У процесі групової взаємодії, що включає вияв позитивної мотивації на успіх у спільній діяльності, у прагненні до означеної мети, відбувалося формування мотиваційного компонента – закріплення умінь розпізнавання власних спрямувань і мотивів професійної діяльності. На когнітивному рівні відпрацьовувалися вміння усвідомлювати й демонструвати готовність до виховання відповідальності у дітей. Студенти самостійно рефлексували власні вияви рівнів структурних компонентів готовності. Відбувалося закріплення умінь проектувати

різні форми й методи виховання відповідальності у дошкільнят, уміння організувати свою подальшу професійну діяльність.

Засобами реалізації III етапу формування готовності майбутніх фахівців до виховання відповідальності у дітей були лабораторні заняття спецкурсу "Виховання відповідальності у старших дошкільників" та виконання практичних, дослідно-пошукових завдань під час виробничої практики.

Аналіз результатів формувального експерименту засвідчив ефективність запропонованої методики формування готовності майбутніх вихователів до виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку в експериментальних групах на противагу контрольним були отримані наступні результати: високий рівень – в експериментальних групах: 38,6 %, а в контрольних: 14,7 %, достатній рівень – в експериментальних: 49,8 %, в контрольних: 36,8 %, низький рівень – експериментальних: 11,6 %, а в контрольних: 48,5 % студентів. Формувальний експеримент довів правильність висунутої гіпотези про те, що лише при створенні відповідних педагогічних умов можливо сформувавши готовність майбутніх вихователів до виховання відповідальності у старших дошкільників.

Висновки та перспектива подальшого наукового дослідження. Таким чином, ми визначили модель формування готовності студентів до виховання відповідальності, у якій виокремили поетапність запровадження методики роботи зі студентами. На кожному з етапів: інформаційно-пізнавальному, технологічно-діяльнісному та творчо-коректувальному, створювали відповідні педагогічні умови. Впровадження спецкурсу "Виховання відповідальності у старших дошкільників", використання інтерактивних форм і методів роботи, а також структурування змісту педагогічної практики сприяло підвищенню професійного потенціалу майбутніх вихователів.

Список використаних джерел

1. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання/ Ганна Володимирівна Беленька. – К.: Світич, 2006. – 304 с. – (Б-ка журн. "Дошк. Виховання").
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук. метод. посіб./ під. ред. О.Л.Кононко. – К.: Ред.журн. "Дошкільне виховання", 2003. – 243с.
3. Кондратенко Р.В. Формування готовності студентів до виховання почуття відповідальності у дошкільників/

Р.В.Кондратенко// Науковий вісник Миколаївського державного університету: Зб. наук. праць. – Спецвипуск: Педагогічні науки. – У 2-х т. – Т. 2: Проблеми передшкільної освіти в сучасних умовах/ за заг. ред. В.Д.Будака, О.М. Пехоти. – Миколаїв: МДУ, 2008. – С.145-150.

*І.А.Микитюк,
аспірант,
Криворізький ДПУ*

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ А.С. МАКАРЕНКА ПО ФОРМУВАННЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена з'ясуванню ролі педагогічної спадщини А.С.Макаренка у формуванні педагогічної культури сучасного вчителя. Акцентується увага на розвитку освіти в контексті педагогічної культури.

Стаття посвячена виявленню ролі педагогического наследия А.С.Макаренка в формировании педагогической культуры современного учителя. Акцентируется внимание на развитии образования в контексте педагогической культуры.

The article is devoted to the research of the importance of creative legacy of A.S.Makarenko in the teaching process of High Educational Establishment. It is offered to consider development of education in a context of pedagogical culture.

Реалізація завдань, визначених у “Концепції національного виховання”, залежить від рівня педагогічної вчителя. Саме вчитель повинен забезпечувати ефективну роботу загальноосвітньої школи. Якість цієї нелегкої праці, безумовно, залежить від рівня загальної культури педагога і його педагогічної культури. Як відомо, педагогічна культура існує у виховних і моральних традиціях суспільства, що відображають ставлення дорослих до дітей та прийняті в суспільстві засоби соціалізації педагогічних теорій, у цілісних педагогічних системах, у моделях педагогічної діяльності, в особистості вчителя-вихователя.

На сьогодні поки що немає чіткого визначення педагогічної культури. Практичні педагоги під цим поняттям припускають: педагогічну майстерність (А.В.Барабанщиков, В.П.Беспалько, С.Б.Єлканов, В.А.Кан-Калік, Н.В.Кузьміна та ін.); педагогічні знання, вміння, творчість (Т.Г.Білоусова, О.З.Краснова, І.П.Раченко та ін.); педагогічний досвід (К.А.Нефедова, В.П.Фоменко та ін.); професійну компетентність (А.К.Макарова); педагогічну інтуїцію (С.А.Гильманов, Н.А.Комар) тощо.